

A KOMÁROMI VIZHALÁSZAT A XVI. SZÁZADBAN.

Irta: DR. TAKÁTS SÁNDOR.

— Második befejező közlemény. —

IV.

1546. év február 8-án adta ki Ferdinánd a komáromi tábori fizetőmesternek (Zahlmeister), a rendeletet, hogy a komáromi váruradalmat vegye át a Hartitsch örökösöktől a kincstár részére.¹⁾ Az átvétel megtörtént s így kezdetét vette a kincstári kezelés. *Syk Mihály* lőn az első várgróffá, azaz a komáromi várbírtok teljhatalmu udvarbirájává. Mint ilyen nem a várparancsnoknak, hanem a bécsi udv. kamara elnökének és tanácsosainak volt alárendelve. A várparancsnokoknak kötelességük volt őt és utódait — ha kellett katonai erővel is — támogatni.²⁾ A várgróf Komáromban lakott, tágas, jól épült házban, melyben kivüle még az ellenőr és a vámos is szállást kapott. Szép és nagy kert terült el háza előtt, melyhez még egy egész telek (21 hold) is tartozott.³⁾ Jó fizetése s nagy jövedelme lévén, mindenképen azon volt, hogy a várbírtok jövedelmét tőle telhetőleg szaporítsa. Erdemekre csak ilyen módon tehetett szert, állását csak ebbéli igyekezte biztosíthatta.

A várbírtok kincstári kezelésével uj, de viszontagságos és szomorú korszak kezdődik Komárom vidékének életében. A török közelsége csak veszedelmet, de a várgrófság és az idegen katonaság romlást hozott a lakosságra. A vám,⁴⁾ a „kormánypénz“ (Urfahrtgeld) behozatala és szigorítása, az 1545-ben kiadott uj harminczad-szabályzat (New Dreisigist Ordnung) életbeléptetése, aztán az eddig fölötte lanyhán behajtott érseki tized kibérlése a váruradalom részéről, mindmegannyi csapás volt Komárom vidékének lakosságára. Mi módon bántak el a várgrófok egyesek és a községek kiváltságaival, már említettük. E tekintetben különben a bécsi udv. kamara, sőt maga az udvar is jó példával járt

¹⁾ Közös pénzügyminiszteri levéltár *Denkbücher*, 1546. évf.

²⁾ U. o. 1548. okt. 7. Ferdinánd rendelete a várgrófhöz.

³⁾ Az 1592. urbarium szerint a várparancsnoknak 2 egész telke volt.

⁴⁾ A komáromi és győri vámot *Salm* Miklós komáromi várparancsnok bírta bérben, de 1548-ban Ferdinánd visszavette tőle.

elől. Ujabb terhek kirovása, régi kiváltságok és szokásjogok eltörlése napirenden volt. Maga a király is elismerte, hogy a várbirtok jobbágysai a *várban* ingyen munkát sohasem végeztek, 1564. júl. 21-én mégis elrendelte, hogy ott ezután 24 napig ingyen kötelesek dolgozni, a hódoltsági községek lakói pedig 12 napig.¹⁾ Csallóköz lakóit meg arra kényszerítették, hogy télen a Duna jegét felvágják²⁾, így gondolták a török átkelését megakadályozhatni.

Régi királyaink kiváló jóakarattal támogatták a *dunai kereskedelmet*. Számos kiváltságot adtak a Dunán hajózó kereskedőknek s igyekeztek őket megvédeni minden jogtalan vámtól és adótól. Ferdinánd másképen gondolkozott. A várgróf kérelmére ugyanis a Dunán és Vágon eltiltotta a törökkel üzőt kereskedést, s meghagyta, hogy Komáromnál minden hajó áruát ki kell rakni, átvizsgálni s megvámolni. A Dunán való hajózás ezután csak „passus” mellett volt megengedve. Tiltott árukat (fegyverneműeket) a hajóval együtt elkobozhatták.³⁾

E rendelet első részét, t. i. a törökkel üzőt kereskedés betiltását később visszavonták; mert a vámjövedelem nagyon megcsappant, s helyette azt az utasítást kapta a várgróf, hogy a török kereskedőktől *kétszer* akkora vámot véessen.⁴⁾

Mivel a vám igen nagy volt, s mivel a vizsgálatot teljesítő katonák is részt követeltek maguknak az áruból, a kereskedők, ha csak tehettek elkerülték Komáromot, ha pedig ez nem volt lehetséges, titokban, rendesen zivataros éjjeleken elsurrantak a vár alatt. Ha ez sikerült, a vár mögött már nem kellett semmitől sem tartaniok, mert török területen voltak. Az efféle dolgokban különösen a komáromi kereskedők tűntek ki. Milyen furfanggal és cselekkel hajóznak ezek török területre — írja a király — eléggé ismeretes!⁵⁾

Fölötte igazságtalan volt az a szokás, hogy a komáromi polgároknak maguk használatára hozott áruát is megvámolták. Ez ellen nemcsak a város, hanem a kereskedést üző naszádosok is tiltakoztak. Sőt *Hangyás* Ambrus komáromi bíró erősen összetűzött a vámossal. Sajnos a rövidebbet ő huzta.⁶⁾

Mivel a város régi privilégiumai homlokegyenest ellenkeztek ez ujonnan behozott szokással, Ferdinánd, Nagy István naszádos vajda és

¹⁾ Országos levéltár. Benign. Resolutiones.

²⁾ A csallóköziek ennek fejében fel voltak mentve a katonatartás terhe alól.

³⁾ 1559. okt. 6. Tatzger János várgróf felterjesztése és a válasz reá. Denkbücher köz. pénzügyminiszterium levéltára. Az *első tilalom* 1555-ben történt.

⁴⁾ A komáromi terjedelmes vámszabályzat meg van az 1592-iki urbariumban.

⁵⁾ 1555. febr. 8-án Denkbücher.

⁶⁾ „Handiaschen sambt seiner Ehewirtin verlegt und geschmargt.“ A panaszokra érkezett 1560-iki válaszbán. U. o.

Komárom város panaszára megtiltotta, hogy a komáromi kereskedőktől, saját szükségletükre hozott áruk után vámot vegyenek.¹⁾ Más kereskedelmi cikkek után azonban kötelesek voltak vámot fizetni. E királyi határozat Komárom lakóit ismét egy régi kiváltságuktól fosztotta meg. Ők ugyanis sehol és semmiféle áru után nem voltak kötelesek vámot fizetni. Maga I. Ferdinánd is megerősítette e kiváltságukat 1548. december 4-én,²⁾ de négy év múlva már megváltoztatta előbbi határozatát!

A várgróf kezdeményezésére a komáromi katonai élelmezési főnök (Obrister Profandtverwalter) is hozzájárult a mindenkitől elhagyott lakosság jogainak fosztogatásához. Amint Syk Mihály elfoglalta hivatalát, a „profandtverwalter“ megtiltotta a város lakóinak a marhavágást, huskimérést és borárusítást. A polgárok tehát kénytelenek voltak mindent a várban, az élelmezési tiszteknél vásárolni! E hallatlan visszaélést csak 1551. július 23-án szüntette meg Ferdinánd, megírván az élelmezési főtisztnak, hogy „a lakókat saját romlásukra nem lehet kényszeríteni!“³⁾

Miként a vár és a várbirtok tisztei, úgy maga a helyőrség is tömérdék kihágást követett el a lakókkal szemben. Ugy a nászádosok, mint a várban lakó hadfiak többnyire családos, birtokos emberek voltak, kik mellékfoglalkozásképen halásztak, kereskedtek, baromtenyésztést űztek. Mint ilyenek Komárom lakóinak minden kiváltságát igénybe vették, de a városi terhekről hallani sem akartak. Ha az urbáriális kommissió megjelent közöttük, fegyvert ragadtak s elűzték.⁴⁾ A Komárom előtt fekvő szigeten a kerteket elpusztították s ott marháikat legeltették; a halászat akadályozták mesterségükben s nem egyszer ki is fosztották,⁵⁾ A föld népének termését lovaikkal ettették fel,⁶⁾ a lakosokat fosztogatták s velök szemben erőszakoskodtak. Hiába folyamodott a védtelen lakosság e sérelmek ellen az országgyűléshez és a királyhoz, hiába irt fel a vármegye, tényleges orvoslást nem kaptak. A király ugyan már az 1543-i besztérczebányai országgyűlésen kijelentette, hogy a komáromi hadak parancsnokainak megtiltotta a nép nyomorgatását, de hát az efféle tiltó végzés nem igen ijesztette el a katonákat a további üldözésektől és

1) Orsz. levéltár. 1552. márczius 8-án Benig. Resolutiones.

2) 1548. decz. 4. Pozsony Komárom város levéltárában.

3) Denkbücher közös pénzügyminiszterium levéltára. Ugyane határozatában megírja Ferdinánd, milyen keserves panaszokkal állnak elő Komárom elnyomorodott lakói a vár tisztviselői ellen. Wülpacher Zsigmond Obrister-Profandtverwalterhez.

4) A bizottság jelentése. Országos levéltár.

5) Verancsics érsek írja Nagy István és Bakay Miklós vajdákhoz: „a nászádosok zavarják halászaikat, bántalmazzák és kirabolják.“

6) A várgrófok jelentései. Lásd alább.

rablásoktól. Világosan látszik ez a vármegye 1554. ápril 12-i felterjesztéséből,¹⁾ melyben az előbb felhozott sérelmeket mind megisméli.

A katonák emez erőszakoskodása némi mentségre talál az akkori viszonyokban. Néha ők maguk is oly nyomorban valának, hogy szinte kénytelenek voltak máséhoz nyulni. Élelmezésük rossz volt; a nedves és penészes kenyér, romlott, eczetes, nyúlós bor megrontotta egészségüket.²⁾ Zsoldot meg sokszor éveken át nem kaptak. 1551-ben az őrség maga panaszoja el, hogy zsoldot már két éve nem kapott s a legvégső nyomorba jutott. Ugyanez évben a naszádosok panaszkodnak, hogy bár Csábrágh, Léva és Murány mellett vitézül harcoltak, hat éve nem kapták meg zsoldjukat; pedig nyomoruk már elviselhetetlen. Az 1554-ik év május havában ismét jelentik, hogy két év óta nem látták fizetésüket.³⁾ 1578. marc. 8-án meg 50 havi hátralékukért esedeznek. Félévi vagy egy évi hátralék évről-évre ismétlődik, úgy hogy rendesen tulajdonkép sohasem fizették őket s ha a gazdag várparancsnokok őket későbbi visszatérítés fejében nem segítik vala, még nagyobb kihágások fordultak volna elő. Így is megesett, hogy a várbirtoknak két községét mindenestül elfoglalták.⁴⁾

A katonaságon kívül sokat szenvedett Komárom vidékének lakossága a török részéről is. Úgy a Dunántulról, mint Esztergommege felől gyakran intéztek egyes csapatok támadást Komárom vidéke ellen. Vakmerőségük annyira ment, hogy a vár mellett fekvő dunai szigetre is behatoltak s elhajtották az ott legelő császári marhákat.⁵⁾ Magyar kucmákban és ruhában a dunai hajókat is megtámadták s az árukon kívül a hajósokat is elhurezolták. 1566-ban meg az egész várbirtokot elpusztították s a lakosság biztosabb vidékre költözött.

A katonaság erőszakoskodásának és a török pusztításainak az lett a következménye, hogy a várbirtok népessége fogyott s jövedelme megapadt. Magyarország 1549. évi adókimutatásában Győr és Komárommege együttesen csak 371 frt jövedelemmel szerepel, holott Nyitra mege egy-maga 4665 frtot szolgáltatott be.⁶⁾ Komárom és Esztergommege por-

¹⁾ Comitatus Comarom. nobilium contra milites et nasadistas querulosus recursus. Országos levéltár.

²⁾ 1552-ben benyújtott panaszukban elmondják, hogy kenyérük ehetetlen, nyavalyákat okoz, a bor pedig „pendulosa, foetida et aquosa“ Ben. Resolutiones. Orsz. levéltár.

³⁾ Fyleres János fővájda a maga és társai nevében: „in ultimam paupertatem et defectum devenimus.“ Orsz. levéltár, kamarai levelezések.

⁴⁾ Fizető-t és lzsapot 1553-ban.

⁵⁾ Ezen kívül csupán 1549-ben 25 lovat és 103 ökröt hajtottak el.

⁶⁾ Közös pénzügyminiszteri levéltár az 1549. évi kimutatás.

táinak száma 1546-ban még 371 volt, de egy-két évtized múlva e szám fölötté megcsappant.

Ennyi erőszakosság és törvénytelenység mellett a várgrófok előnyére mégis föl kell említenünk, hogy tőlük telhetőleg igyekeztek *a töröktől elpusztított falvak benépesítésére*. Visszatelepítik az 1566-ban elmenekült lakosságot; alkudoznak a törökkel, hogy az elpusztult Almást, Neszmélyt, Fizektőt, Szőnyt stb. újra benépesíthessék; visszacsatolják az elidegenített birtokokat, sőt ujakat is szereznek hozzá. ¹⁾ Csak az volt a baj, hogy eme munkálataikban kiméretlenek voltak másokkal szemben s a mások tulajdonát és jogait semmibe se vették. Ezért pörlekedett és czivakodott már az első várgróf, Syk Mihály, a komáromiakkal a gutaikkal, az ekecsiekkel, a naszvadiakkal, az esztergomi érsekkel, a Markházy családdal stb.

Fölötté érdekes lett volna, ha Syk Mihály e mozgalmas időkről *jelentéseket* ír vala, mint hivatalbeli utódjai. Sajnos! az ő idejéből egyetlen várgrófi jelentés sem maradt ránk. Az első, aki rendszeres jelentést és számadást terjesztett fel a komáromi várbirtokról, Syk utóda, *Prandorfer Tamás* volt.

Ugy Prandorfer, mint későbbi utódai — az egy Németh János kivételével — német emberek lévén, a magyar nyelvet nem értették s amint maguk bevallják, a magyar törvényeket és magyar szokásokat nem ismerik. A néppel tehát, az ispán, tolmács útján, vagy magyar íródeákok segítségével érintkezett. Ez a körülmény eléggé sajnálatos, mert a várgrófi jelentésekben a magyar nevek annyira el vannak ferditve, hogy egyiket-másikat szinte lehetetlen helyreigazítanunk. ²⁾ Pedig e jelentésekből teljesen össze lehet állítani a XVI. századi *komáromi halászmesterek* neveit s bár a családnevek sokszor teljesen érthetetlenek és olvashatlanok, annyit mégis ki lehet belőlök venni, hogy Komárom s vidékének halászaik ekkor még tősgyökeres magyarok voltak. Azért említjük ezt, mert egy századdal később már annyi *német* halász volt, hogy számukra német artikulusokat s német esküszöveget kellett készíteni.

Mellőzvéen itt a várgrófok számadásainak urbéri részét, egyedül a halászatról szóló jelentéseket ismertetjük. Az évek és a várgrófok szerintezek is változnak. Egyikben-másikban a halak sulya, ára s a szerencsés halász neve is ki van téve, némelyik meg csak általánosságban szól a halászok zsákmányáról.

¹⁾ Az Ordódy örökösök kihalása után 1553. aug. 9-én *Bagota* és *Kissarkó* a várgróf kérelmére a várbirtokhoz csatoltatott. Denkbücher 1553.

²⁾ Ilyen nevek is előfordulnak Fellerarnascht (Felaranyos), Porio Ymbre s ugyanez Bury Ymbry, Vorbeel (Borbély) s Wällasch (Balázs), Weeg (Bök), Teagckh (Deák), Börleme Bogner (Bognár Bertalan) stb.

Ez utóbbiakhoz tartozik az első 1552-iki kimutatás is, 1552. május 18-ától 1553. május 18-áig. Ez a komáromi várbirtok halászatáról csak annyit említ, hogy az *eladott halakból* a várgróf 88 frt 96 drt a komáromi *halastavakból* (Martos és Sillosch) 25 forintot vett be. A szorosán vett komáromi halászat *negyedrésze* 16 frt 11 drt hozott. Az aszódi császári *vizafogóban* nov. 3-án hálóval és horoggal 20 vizát, 280 kecségét, 3 tokot és 200 pontyot fogtak. Mivel a vizafogót a jég összetörte, a zsákmány egyharmada a halászokat illeté.

Amint e számokból láthatjuk, az 1552-i halászat nagyon silány eredménnyel végződött. Talán ép ez ok miatt nem foglalkozik vele bővebben a várgróf. Azt azonban mégis felemlíti, hogy *Móricz herczeg* és *Ungrád* generális több napig Komáromban időzött. Az utóbbi, két nagy vizát vásárolt magának. Az *udvar* számára ez évben *Grácza* kellett vizát küldeni. A szállításért a *komáromi szekeresek* 19 frt 20 drt kaptak.

Említettük már, hogy a király rendeletére a várgróf bérbevette az esztergomi érsekség *csallóközi tizedét*. A bérösszeg alig rugott száz ötven forintra¹⁾ s a haszon, — a mint Ferdinánd maga is megjegyezte — igen nagy volt. A várgróf ez évi kimutatása szerint a pozsonyi ispánságban tizedből befolyt 3143 kalangya buza, 1074 kal. zab, 283¹/₂ kal. árpa, 229 kal. rozs, 48 bárány és 67 frt 64 dnr. készpénz.

A komáromi ispánság ugyanez évi tizedjévedelme 58 frt 50 dnr. készpénz, 12 frt 33 dnr. „keresztény pénz” (Christengeld), 3802¹/₂ kal. buza, 15 kal. rozs, 15 kal. zab, 12 kal. árpa és 284 bárány. E jövedelem kimutatásánál a várgróf megemlíti, hogy a Csallóközben gabonából alig vett be valamit, mert a spanyol katonák és a huszárok a termést erővel elvitték, aztán meg sok el is romlott. A várbirtok kárát 155 kalangyára teszi. A tized beszedésének összes költsége 437 forintra rugott. A Mátyus-földe jó részén maga az érsek szedette a tizedet, tehát ez nem szerepel a kimutatásban.²⁾

A következő évi 1553. máj. 18—1554. máj. 18. számadások szerint a várbirtok bevétele — főleg *halakban* — nagyban emelkedett. A komáromi halászok ez évben, saját *vizafogójukban* Komárom alatt 40 vizát fogtak, még pedig szeptember 18-án 10-et, szept. 24-én 9-et, 25-én 8-at, (és hat tokot), szept. 28-án 8-at, okt. 11-én 3-at, végül márczius 12-én két vizát. Az aszódi császári *vizafogóban* Komárom

¹⁾ 1553-ban a tizedbér 125 frt volt.

²⁾ Érdekes lesz felenlitenünk, hogy a komáromi ispánság falvai között sok olyan szerepel, mely ma már nem létezik vagy más megyéhez tartozik. Ilyenek: Alpetkeszi, Bök, Ásvántő, Vámos, Dunaszegh, Kismedve, Nagymedve, Tegye, Révfalu, Királyfalva, Andód, Soók, Szelőcze, Bánkeszi, Sowad, Keresztur, Schettye, Zámoly, Ásovány, Ladamér, Hédervára. Az utóbbi négy ma Győrmegegyhez tartozik.

vidékének összes halászhai november 7-én kezdték meg a halászatot, még az nap 77 vizát fogtak hálóval, később újra 14-et. A tavaszi halászatkor (márcz. 1-én) azonban mindössze csak két viza került hálóba. Viza helyett fogtak 12 tokot, 509 kecségét, 24 pontyot és 54 nagy harcsát. Az eladott halak árából 382 frt 71 dnr folyt be. A vizavásárlók között volt *Francesco Benigno*, *Vas Istrán* alispán és *Miksa főherceg*, ez utóbbi meg is tekintette a halászok munkáját. A királynak ez évben 16 vizát és 100 kecségét küldöttek. A vizák, továbbá a lengyel és magyar király követségének szállítása fejében a *szekeresek* 132 frt 4 dnr.-t kaptak.

Az 1554—55-i kimutatás nem ad kimerítő tudósítást a *halászatról*. A bevétel (454 frt 13 dnr) azonban azt mutatja, hogy a fogott hal mennyiség nagyobb volt, mint ez utóbbi évben. Az aszódi császári *vizafogóban* a tavaszi és őszi halászatkor összesen 111 vizát és 550 kecségét fogtak. Január 22-én a jég összetörte a vizafogót, de hálóval mégis fogtak 9 vizát. Mindezekből 91 viza és 500 kecsége a királyt illette. A komáromi vizafogóban 57 viza került hálóba.

Az aszódi vizahalászat ez évben igen mozgalmas volt. Augusztus 24-én 60 személy nézte végig az izgalmas látványt. Ott volt az *esztergomi érsek* is, számos főúrral. A vendégek ellátására a várgróf 10 forintot költött, ami nem is sok, ha tekintetbe vesszük, hogy a halászat 12 napig tartott. Maga a király is annyira érdeklődött a halászat lefolyása iránt, hogy a várgrófnak Bécsbe kellett utaznia szóbeli jelentés tételére. A kifogott vizák jelentékeny részét az *udvar* tartotta meg. *Bécsbe a piacra* 32 darabot vittek. A *freisingi* és *augzburgi püspökök*-nek egy-egy darabot szállítottak. *Dersffy* István is vásárolt egyet.

A várgróf jelentésében szó van a Komárom mellett fekvő Sitva, Szegér és Szegfő vizekről is. 1552 és 53-ban ezek még csak 25 forintot jövedelmeztek. A jelen évben azonban a nasszadosok kihalászták s a várbirtoknak egy fillér sem jutott belőle.

Prandorfer Tamásnak ez volt az utolsó jelentése. 1555. január 18-án ő felsége felmentette állásától s nem sokára pozsonyi harminczados mesternek nevezte ki. A felmentés oka az volt, hogy a király komáromi várparancsnokká *Paxy* helyébe *Gall Ádámot* nevezte ki.¹⁾ Ez alkalommal azt is elrendelte, hogy a várgróf számára új utasítást készítsenek s jogkörét szigorúan körülírják. E célból a kamara kérelmére kommissió küldetett Komáromba.²⁾

¹⁾ Ferdinánd 1555. június 11-én értesíti Miksát, hogy a komáromi uradalmat *Gall Ádámnak* adta át, noha Miksa *Feldlman* Ádámot ajánlotta. Közös pénznemiszlt. levéltár. 1555. évi aklák.

²⁾ A kamara levele ő felségéhez 1555. márc. U. o.

Ez a körülmény magyarázza meg, miért pontosabbak és terjedelmesebbek a későbbi számadáskönyvek. Az új várgóf *Tatzger János* sok tekintetben Syk Mihályra emlékeztet. Ez is oly erőszakos, kérlelhetlen, ravasz és telhetetlen volt, mint előde. A községek kiváltságait semmibe sem vette, a rég elavult urbéri kötelességeket felújította, az elidegenített birtokrészeket visszavette s minden erejével és hatalmával azon volt, hogy a váuradalom jövedelmeit szaporítsa.

E törekvése számtalan összeütközésbe hozta őt a jogait védő lakosokkal. De bár egyik panasz a másik után küldetett ellene a kamarához és a királyhoz, ő haladt a maga útján. S megérte azt is, hogy a hatalmát felő komáromi nemesek megválasztották őt *alispánnak* ¹⁾

Tatzger János jelentései sokkal kimerítőbbek és pontosabbak, mint elődeié. Szinte látszik rajtuk, hogy szerzőjük szeretettel foglalkozott a gazdasági ügyekkel. Különösen kedvteléssel ír a *halászatról*. Az ő árgus szemei elől, a legügyesebb halász se tudta elrejteni a fogott zsákmányt, minden halászatot ott volt embereivel s pontosan feljegyzett minden adatot.

Az 1555. évi kimutatás szerint a komáromi halászosok márczius közepén kezdték meg a tavaszi halászatot a város alatt levő vízfogóban. Az első vizát márczius 16-án fogták, a 305 fontot nyomó halat azonnal *Csehországba* küldték.²⁾ Márczius 30-án ismét fogtak egy 152 fontos vizát. Április havában Pál Józsa halászmester *társasága* egy közel négy mázsás, egy 216 fontos, 6 kisebb vizát és 3 tokot fogott. Csehy Pál³⁾ *társasága* hat kisebb vizát és hét tokot fogott. Bellemey⁴⁾ Márkus mester *társulata* két vizát és 9 tokot fogott, melyek összesen 6 mázsát és tíz fontot nyomtak. Ács Tamás mester hálója mindössze csak egy 22 fontos tokot vont ki. Deák András *társulata* már szerencsésebb volt, mert a tavasz folyamata alatt hat tok (210 font) és 3 viza (20 frt 50 fillér értékben) lőn fáradozásának jutalma. Seres Borel (?) és emberei csak két tokot (100 font) és egy vizát (4 frt 33 fillérért) tudtak fogni.

Ez adatok szerint a tavaszi halászat, mely márczius 16-ától május 24-éig tartott igen csekély haszonnal és eredménytelenség végződött. Egyetlen nagyobb viza sem került hálóra s egyik halászmester kiadása sem térült meg.

Nem sokkal nagyobb eredménytelenséggel járt az őszi halászat. A komáromi vízfogóban augusztus 26-ától szeptember 27-éig az összes mes-

¹⁾ 1573-ban az esküt azonban nem akarta letenni.

²⁾ Fontja 5½ fennig volt.

³⁾ Hol Csehy hol Cseky néven szerepel.

⁴⁾ Bollemen és Bellemen név alatt is szerepel.

terek csak 18 vizát és 3 tokot fogtak; ezek sulya együtt 2985 fontra rugott. A legszerencsésebb mester Csehy Pál volt. Az ő *társulata* egy 440, egy 268, egy 285, egy 138, egy 155, egy 185 és egy 180 fontos vizát fogott. A viza ára tavaszkor fontonkint 5 fillér, őszkor 4 fillér volt.

Az aszódi császári *vizafogóban* az őszi (novemberi és deczemberi) halászatkor a vásáruhi halászok 12 vizát, a nyárasdiak 29 vizát és három tokot, az ekecsiek 8 vizát és 105 kecségét, a gutaiak 16 vizát és egy vágótokot, a komáromiak 4 vizát és egy tokot fogtak. A zsákmány $\frac{1}{7}$ része a halászoké volt, az ekecsiek kivételével, mert ezek a vizafogó verése fejében a magukfogta hal egyharmadát kapták.

Az őszi fogásból az *udvar* számára aug. 8-án egy 445 fontos vizát küldtek *Csehországba*. November 19-én négy kocsin 17 besózott vizát indítottak *Bécsnek* nov. 26-án ismét 4-et, 1 tokot és 15 kecségét. Deczember 9-én a király harmincz mázsa vizát rendelt. A várgróf azonban csak tíz vizát küldhetett két kocsin.

A számadások végén a várgróf azt is felemlíti, hogy az aszódi *vizafogó verése* 119 frtba, egy *haltartó* készítése pedig 1 frtba került. A várbirtok összes bevétele halakban 61 viza, 5 tok és 105 kecsége volt. A várbirtok egész évi kiadása 1017 frt 31 fillérre rugott. Mivel az árvíz és a török pusztítása roppant károkat okozott, a király az urbéri jövedelmek beszolgáltatása alól számos községet fölmentett. Ez a fölmentés az 1554. évtől kezdve egész 1558-ig szólt.

Az 1556. évről nem maradt ránk a várgróf jelentése és számadása. A rákövetkező évi számadások szerint a *halászat* elég jól fizetett. A komáromi vizafogóban jó későn, ápril 23-án kezdték meg a halászatot. Porio ¹⁾ Imre és Janusthen (?) *társulata* 10 vizát fogott (38 frt), Pál András és Tsedor András *egyesült társulata* szintén annyit (67 forint 23 fillér ért.) Ugyanezek egy ritka nagyságu tokot is fogtak, mely 9 forint 24 filléren kelt el. Szokatlan magas ár ez időben — írja a várgróf. Bódogh Lukács és Nagy Simon *egyesült társulata* 13 vizát fogott egyetlen napon; mindjárt el is adták 52 frt 50 fillérért (magyar pénz) Varga Péter és Nictosthen Bernát (?) *társulata* ugyanaz napon szintén 13 vizát vont ki hálójával. A 13 darab 60 forinton kelt el. Tseder Ferencz 5, Pál Józsa és Cseky Pál *társulata* szintén 5 vizát fogott.

Az őszi fogást szeptember elsején kezdték meg. A számadások szerint mindössze három kis vizát fogtak. A komáromi vizafogóban kihalászott kötélhalak $\frac{1}{4}$ része ő felségét illetvén, a jövedelem 127 forint 7 fillért tett.

¹⁾ Burynek is írja. Lehet hogy Boris volt, mert ilyen nevű halász többször előfordul a jelentésben.

Az aszódi vizafogóban tavaszkor (márcz. 8-án) 26 vizát, közel kétszáz kecsegét és 4 tokot fogtak. Őszkor ugyanott november 8-án kezdtek halászni. Ezen és a következő (nov. 9.) napon a vásáru ti halászok 7 vizát és egy tokot, a vámosujfalusiak 6, a gutaiak 34, a komáromiak 2, az ekecsiek 12 vizát fogtak. November 15-én a gutaiak ismét 8-at, az ekecsiek pedig hatot vontak partra. Ez utóbbiak még később leselkedtek egy-egy elrejtőzött vizára; sikerült is nekik még 5-öt hálóba keríteni.

A várgróf jelentése szerint *Neszmélyt* ez évben a naszádosoktól visszaváltották s újra a várbirtokhoz csatolták. Így hát a neszmélyi vizéken is megkísérlette a halászatot, mely elég szép eredménynyel végződött. Ápril 1-én történt az első kísérlet. Az ezen alkalommal fogott halakból a várgróf az uradalmat illető részt eladta. A komáromi piacon elkelt 200 csuka, 200 czompó és 100 kisebb hal. Ezeken kívül Farkas Benedek 200 csukát (9 frt) és 100 kisebb halat (4 frt) vásárolt a várgróftól. Czigány Péter 50 csukát és egy sereg kisebb halat 3 forintért vett meg. Gulyás Máté 100 czompót és 50 csukát 6 forintért, Gyurkó Balázs 16 nagy és 50 közönséges csukát 2 forintért és Bellemen 200 czompót 8 forintért vásárolt meg.

Ápril 21-én újra meghalásztatta a neszmélyi vizeket. Ez alkalommal 1000 nagyobb halat fogtak. Az apróbbakat nem is számolták, hanem egy tömegben adták el potom áron. Az 1000 darab nagyobb és a meg nem számlált kisebb halakat Gulyás György, Madary György és Farkas Benedek vásárolták meg 35 forintért. Mondanunk sem kell, hogy a vásárlók valamennyien *halkereskedők* voltak, a kik busás áron adtak tul olesón szerzett portékájukon.

A váruradalom ez évi haszna az eladott halakból 319 frt 27 fillérre (rajnai pénzben) rugott. A nemesebb halakból a várgróf 102 vizát, 61 tokot, 2 sóreget és 3 vágótokot kapott, mint a várbirtokot megillető részt. A halászat a következő kiadásokkal járt: a halászok *köteles bora* a fogott vizák után 6 frt 15 fill., az aszódi vizafogóhoz 20 *kötél* 1 frt, *karók* 15 frt, 15 *tutaj* 66 frt 57 fill., a *komáromi szekeresek* bére a végzett fuvar fejében 145 frt 41 fillér. A *király* számára a friss vizákon kívül 30 hordó besózottat küldöttek; *Károly főhercegnek* külön 15 hordóval. A várbirtok összes kiadása 1028 frt 17 fillér volt, bevétele készpénzben 1105 frt 14 fillér.¹⁾

A következő, vagyis 1558. év kedvezett a halászoknak. A viza mellett ez évben sok és szép tokot is fogtak. Az aszódi császári viza-

¹⁾ 40³/₄ mérő buza, 43¹/₃ m. rozs, 18 m. zab, 71 akó bor, 3 bárány, 142 kappany, 55 csibe, 360 kalács, 4 sajt, 18 tojás és a fentebb említett halak. A *gabona-árakra* nézve jellemzők a következő adatok: 1555-ben 253 mérő buza 76 frt 4 fillérre, 1557-ben 295 mérő buza 120 forintra van becsülve,

fogóban tavaszkor mindössze csak 8 viza került hálóba. A komáromi czége már jobban fizetett. A tavaszi halászatot jó későn, ápril 5-én kezdték. Pál Józsa és András *társulata* mindjárt az első nap négy (összesen 802 fontos) vizát, Varga Péter meg egy 65 fontos tokot fogott.¹⁾ A következő napokon Pál Józsa és András 3 vizát (34 frt), Simon Soros György 2-öt (10 frt), Csekhy Pál 1-et (3 frt), Cseder Ferencz 1-et (9 frt), Varga Péter 2-öt (19 frt), Gulyás György 1-et, Pál Józsa és Varga Péter 2-öt, (356 font), Csekhy Pál 3 tokot (81 font), Pál Józsa és Cseder 2 vizát (7 frt) és 3 tokot (78 font) Szum (?) Lukács 1 sőreget és 1 tokot (50 font), Bury (?) Imre és Cseder Ferencz 3 tokot és egy fölötte nagy vizát, melyet azonnal *Károly főherczegnek* küldtek, Bellemen Márkus 4 tokot (99 font), Gulásy Pál 2 tokot (99 font), Ács Tamás egy vágó tokot (29 font) fogott.

A ritkaságok közé tartozott, hogy ez évben még a *nyár derekán* is folytatták a halászatot. Julius 5-én Ács Tamás 2 vágótokot (55 font), Bódog Lukács 1 vizát (5 frt) és 1 tokot (22 font), Bakhányi pedig 2 vizát (19 frt) fogott.

Az őszi halászat Komáromban szeptember 1-én kezdődött. Ez alkalommal ismét Pál Józsa *társulata* jutott az első vizákhoz. Szeptember végéig ő és emberei 18 vizát vontattak hálójukkal a partra. Ezek összesen — egy méretlenül eladott 10 frtos vizán kívül — 2965 fontot nyomtak. Pál Józsán kívül ez alkalommal csak Csekhy Pál *társulata* halászott még.

Hét nap alatt két 45 fontos token kívül 16 vizát fogott, melyek 1823 fontot nyomtak. Az aszódi vizafogóban ugyanez időben a vásáruti, vámosujfalusi, komáromi, gutai és ekecsi halászok (novemb. 1.-től decz. 3-áig) 115 vizát, 16 tokot, 1 sőreget és 4 vágótokot fogtak. A halászok közt legszerencsésebbek az ekecsiek voltak; ők 5 nap alatt 36 vizát huztak ki hálójukkal; a komáromiak mindössze csak kettőt fogtak. A vizák eladásából a vágrófi pénztárába 393 forint 15 fillér folyt be. Az egyes, frissen küldött daraboktól eltekintve az *udvar* és *Károly főherczeg* számára 41 besózott viza küldetett. A halászatra fordított kiadás 98 frt 17 fillérre rugott; a *hordó* és a *só* külön 30 forintra. A *szekeresek* több mint 156 forintot kaptak. A várbirtok bevétele készpénzben 1785 frt 16 fillért, kiadása 1558 frtot tett ki. A kiadásokból a vágrófi rovására több mint harmadfél-száz forintot töröltek.

Az 1559. év tavasza nagyon szomorú volt a szegény halászokra. A Komárom alatt levő vizafogóban február 24-étől márczius 13-áig hiába lestek a vizákra, egyetlenegy se mutatkozott. A vágrófi kénytelen

¹⁾ Ha a súly helyett az ár van megnevezve, akkor a halat mérés nélkül adták el.

volt készpénzen vásárolni negyven szebb kecségét, hogy legalább valamit küldjön az *udvari konyha* számára. Az aszódi vizafogóban is csak 8 viza került a hálóba. Ebből hármat *Csehországba* küldött a várgróf a *király* számára, 3-at pedig eladott 32 frt 30 fillérért. A várgróf jelentése szerint az aszódi halászat sikertelenségének oka az volt, hogy a vizafogót a jég megrontotta; ezért a halászok a szokásos egy hetedrés helyett a zsákmány egyharmadát kapták.

Márczius 22-én Komárom alatt ismét megkísérelték a halászatot. Ez alkalommal Csekhy Pál és Ács Tamás *egyesült társulata* 5 vizát (873 font), a következő napon pedig 3 tokot (72 font) fogott. A viza fontja 5, a toké 5¹/₂ fillérért kelt. A többi *halásztársulatok* május elsejéig a következő eredménnyel dolgoztak: Bakhányi Bertalan 2 vizát (329 font) és 4 tokot (97 font), Cseder Ferencz 1 vizát (119 font), Pál András szintén 1-et (225 font), Kun Lukács társulata 6 tokot (170 font), Bakhányi Bertalan és Cseder Ferencz társulata 4 tokot (115 font), végül Horne (?) Péter 1 tokot (52 font) fogott.

Az őszi fogást Komárom alatt aug. 30-án kezdték meg. A halászat első napján Csekhy Pál egy 118 fontos vizát, Pál Józsa és Pál András pedig öt darabot (950 font) fogott. Az utóbbiak a következő napokon még 9 vizát (1497 font) és egy 20 fontos sőreget halásztak ki. Az utóbbit *ő felségének* küldte a várgróf. Csekhy Pál és Cseder Ferencz, *egyesült társulata* az egész őszi fogás alatt 12 vizát vontattak partra, ezek összesen 2098 fontot nyomtak. Azonkívül 2 vágótokot (70 font) és egy tokot is fogtak. Az első kettő a *király konyhájába* vándorolt.

Az aszódi vizafogóban az őszi idény alatt október 25-étől november 3-ig halásztak. Ez idő alatt a vásáruiti halászok egy vizát fogtak; az őket illető hetedrés fejében 1 frtot kaptak. A nyárasdiak és vámos-ujfalusiak okt. 25-én hat vizát vontak ki; a hetedrés fejében a várgróf egy vizával adós maradt nekik. Szerencse, hogy később még kettőt fogtak, különben üres kézzel mehettek volna haza. A gútaiak nyolcz viza, az ekecsiek 17 viza és 410 kecsége fogásával fejezték be a halászatot. A szegény komáromi halászok most is a legszerencsétlenebbek voltak. Roppant hálóiakkal (közel hatszáz láb hosszúak voltak) sehogysem boldogultak. Aztán — amint a várgróf írja — a víz is fölötte kicsiny volt; ők tehát egyetlen halat sem fogtak. A komáromi és aszódi vizafogóban a fentebbi adatok szerint az egész évben 78 vizát, 21 tokot, 458 kecségét, 1 sőreget és 2 vágótokot fogtak. Ez bizony elég silány eredmény.

A várgróf a vizabeváltás költségeire 91 frt 12 f.-t, a *halszállításra* és *beszósásra* 145 frt 13 f.-t fordított. Az aszódi vizafogóhoz 400 *dorongot* vett 58 forintért és egy *hajót* 5 frt-ért.

A következő évben (1560) a viza fogás már nagyobb eredménnyel végződött, amennyiben majdnem kétszer annyit fogtak, mint az előző évben. Ép mikor a tavaszi halászat kezdődött (márc. 20.) érkezett Komáromba *Ferdinánd király feleségével, Miksa és Károly főhercegeikkel*. A vizahalászatban azonban nem gyönyörködhetek; mert a jó halak csak április elején kezdtek mutatkozni. Az *udvar* két nap alatt 57 csukát, 98 márnát, 25 kecségét, 13 domolykót, egy nagy süllőt és 20 különféle halat fogyasztott el. Mikor április 1-én az első vizát fogták, az *udvar* már nem volt Komáromban, a halat tehát utána küldték.

A tavaszi fogáskor Komárom alatt ápril 10-étől május 22-éig négy *halásztársulat* fáradozott csak eredménnyel. Az első két vizát (ápr. 10-én) Csekhy Pál és Cseder Ferencz *társulata* fogta. Az egyiket *Paxy* János főispán megvette 8 frtért; a másikat (148 font) a várgróf tartotta meg. Ugyanaz a *társulat* a következő napokon még 4 vizát, — köztük egy 431 fontosat — aztán 2 sőreget (41 font) fogott. Pál Józsa és András *társulata* 2 vizát és 9 tokot (148 font), Bellemen Márkus 1 vizát, Kun Lukács pedig egy tokot vont ki hálójával. Az őszi halászat augusztus 7-én kezdődött és október 25-éig tartott. Ez alkalommal az előbb említett társaságon kívül Nagy András, Csete Ferencz, Ács Tamás és Bakhányi *társulata* is sikerrel halászott. Az első napon Pál Józsa és András *társulatának* hálójába egy 330 fontos viza került. A következő napokon 24 vizát, 2 sőreget, 1 vágótokot és 3 tokot fogtak. Ezek közül két vizát méretlenül adtak el 8 frt 60 f.-en. A többi 22: 3854 fontot nyomott.

Az aszódi tavaszi vizahalászatról nincs kimutatás; csak a végeredményben említi fel a várgróf a fogott vizák számát. Az őszi fogás november másodikától 27-éig tartott; de mivel a jég összetörte a vizafogót, a halászok egyhetedrész helyett harmadrész fejében halásztak. A halászat ideje alatt legszerencsésebb volt november 2-a és 3-a, e két napon a vásáru ti, nyárasdi, vámosujfalusi, gutai, komáromi és ekecsi halászok 92 vizát fogtak. Ezeken kívül még 15 vizát, 6 tokot és 196 kecségét huztak ki hálójukban. A halmennyiségből 86 viza, 3 tok és 80 kecsége a királyt, a többi a halászokat illette. A várbirtok összes bevétele halakban 144 viza, 40 tok, 7 vágótok, 257 kecsége, 65 csuka, 98 márna, 13 domolyka és 4 süllő volt. Az eladott halakból 486 frt 33 f. folyt be. A komáromi *szekeresek* halszállítás és más fuvar fejében 162 frt 20 f.-t kaptak. A várbirtok összes bevétele készpénzben 1552 frt 15 f., a kiadás 1371 frt 26 f. volt. A kiadásokból felsőbb helyen ez évben csak 22 frtot töröltek.

Az 1561. évről megint nincs jelentés. A következő évi számadás a *neszmélyi halastóról* is megemlékezik. Ennek évi bevétele 6 frt 43 fillér

volt. Az itt fogott halakból 150 darab szép csuka 3 frt 45 fennigért kelt el. A komáromi vizafogóban a tavaszi halászat idején márczius 23-ától május 7-éig összesen 32 vizát és 26 tokot fogtak. Nem tulságos nagy szám, de azért mégis kielégítette a halászokat, mert úgy a vizák, mint a tokok ez évben majdnem kivétel nélkül *roppant nagyok* voltak. Ez az oka annak a körülménynek, hogy a felvágott viza fontja 5 fennigről 3-ra szállott le. *Ilyen silány ára a vizának félszázad alatt nem volt.* Csak sajnálnunk lehet, hogy a vizák legnagyobb részét méretlenül adták el s így teljes súlyukat nem lehet megállapítani. De egy 18 forintos vizánál maga a várgróf felemlíti, hogy roppant nagy volt. Pedig akadt olyan is, mely 28 forintért kelt el. A tavaszi fogáskor a súly szerint kimutatott vizák között a legkisebb 208 font volt. *A halásztársulatok* között a régiek mellett néhány ujjal is találkozunk. Ilyen volt Nagy György, Bagó Gáspár, Seres Gergely, Bódog Lukács, Böyschy Mihály, Boris Bernát és Fodor János társulata.

Az őszi fogás már kevésbé sikerült. Szeptember 2-ától szept. 9-éig Komárom alatt csak 14 vizát, 3 tokot, 4 sőreget fogtak. A vizák között volt egy legalább is 8 mázsás darab, melyet Pál Józsa mester méretlenül 32 forintért adott el. A komáromi egész évi és az aszódi tavaszi halászat együttes eredménye: 64 viza, 38 tok, 7 vágótok, 5 sőreg és 19 kecsge.

A milyen csekély eredménnyel végződött a komáromi őszi halászat, ép oly fényes siker koronázta az aszódi őszi halászatot. Nem kevesebb, mint 160 vizát, 4 tokot és 50 kecsegét fogtak. A halászat november 5-én kezdődött; ezen és a következő napon a vásárutiak 14 vizát, a nyárasdiak és vámosujfalusiak 28 darabot, a gutaiak 49-et, az ekecsiek 43-at vontattak ki hálójukkal. S bár a jégzajlás kezdetén a vizafogó összetört, a halászoknak hálóikkal együttesen még 26 vizát sikerült összefogniok. A szegény komáromi halászok az előbbi évek sikertelenségei miatt, e szerencsés időben meg sem jelentek Aszódon.

A várgróf ez eladott halakból 676 frt 14 f.-t vett be. A *bécsi piacon* 14 viza kelt el 142 frt frton. A halászat kiadása a fuvarral együtt 206 frt 3 fil.-t tett ki, de felsőbb helyen ebből is töröltek 40 forintot. A kiadások között szerepel egy 78 akós *hordó*, besózott vizaszállításra (11 frt 42 fillér), két *hajó* (12 frt 5 fil.) az aszódi vizafogóhoz fa 60 frt.

A várgrófok számadása *ezzel egyidőre megszűnik.* A király ugyanis *Ujlaky* Sebestyén kapitánynak, majd pedig *Majthényi Lászlónak* adta át a komáromi várbirtokot oly feltétel alatt, hogy a várbirtok jövedelméből kötelesek eltartani a várőrséget. Azonban 1566-ban a török anyyira elpusztította a várbirtokot, hogy alig volt belőle jövedelem

s a király kénytelen volt Majthényinek 50 lovas és 50 gyalogos tartására a zsoldot és élelmezést megfizetni. De mire a török pusztítás idejében elszéledt lakosság újra visszatért, a várbirtok ismét kinestári kezelés alá került. Érdekes, hogy ez időben egyszerre két várgróf is van, egy német (Tatzger János) és egy Németh János nevű magyar, a ki mint várgróf 1564-ben emlittetik először és 1568-ban utoljára. Valószínű, hogy őt az új magyar várur hozta Komáromba.

A várbirtok számadásainak vezetését 1566-ban kezdték meg újra. A *halászatról* szóló jelentés ez évben a Szegér, Szegfő és Sidvág vizeket is felemlíti, ezekből és a többi halastavakból 166 frt 20 fillér volt a bevétel. A vizahalászat ez idén közepes volt. Erdemes felemlitenünk, hogy a komáromi régi *halásztársulatok* közül csak Csete Ferencz, Nagy András és Ács Tamás társulata szerepel már, a többiek mind újak. Ez évben jelennek meg először a Dunán a neszmélyi halászok is, akiket a várgróf látott el halászati eszközökkel. A legszerencsésebb társulat Csete Ferenczé és Ács Tamásé volt. Ez tavasszal Komárom alatt 11 vizát és 26 tokot fogott. Ezek együttes ára (fontja 5 fillér) 131 frt 59 fillért tett ki. Bakácsy Gáspár 1 vizát és 3 tokot, Józsa László és Berty Péter 7 vizát, Csapó Pál 2 vizát és 2 tokot, Nagy András 1 vizát, 9 tokot, Berty Péter és Szalay Mihály 8 vizát és 3 tokot, Prágay István 3 vizát, 5 tokot, Halasy Pál 3 tokot, Seres György 2 tokot fogott. A neszmélyi halászok közül Gaál Illés és Keszeg Máté Nesz mély alatt 18 vizát és tokot keritettek hálójukba. Komárom alatt összesen 54 vizát, 57 tokot és 212 kecségét fogtak. Az őszi halászatról a számadások nem tesznek említést. Az aszódi halászatról viszont a tavaszi jelentés hiányzik. Őszkor ugyanitt csak a vásárutiak, gutaiak, nyárasdiak és vámosujfalusiak halásztak. A komáromiak és ekecsiek nem jelentek meg. A halászat eredménye mindössze 9 viza és 3 tok volt. E fölötté silány eredménynek okát valószínűleg az ez évi török háboruban kell keresnünk. Említettük már, hogy a török dúlásai elől a lakosság nagy része biztosabb vidékekre menekült.

Az *udvar* számára ez évben 15 friss vizát küldött a várgróf. A hal és a szállítás 432 frt 51 fillérbe került. Október 23-ától októb. 25-éig a király több herczeggel és főurral Komáromban tartózkodott. Az udvarnak és vendégeinek ellátására a várgróf 19 frt 3 fillért költött. Midőn a király és kísérete Győrben volt, a várgróf 1 vizát és 147 kecségét küldött számukra. *Károly főherczeg* szintén kapott egy vizát és 35 kecségét. A király Komárom és Megyer lesújtott lakosságának 13 frt 45 fillért adatott.

Az 1567. év számadásai szerint a halászat sokkal nagyobb haszonnal járt, mint a mult esztendőben. A bérbeadott halastavakból 23 forint

polyt be. Az aszódi vízafogóban tavaszkor 5 vizát fogtak. A komáromi halászat ápr. 1-től május 14-éig tartott. Ez alkalommal Gergely Mihály 2 vizát, Kántor György 8-at fogott. A várgróf az utóbbiakat a *lengyel királynénak* és a császárnénak küldötte (ápril. 16-án). Két hét múlva ugyancsak a lengyel királynénak egy szép tokot küldött. A komáromi halászok közül csak Barkasz egy és Józsa László fogtak még négy vizát. A török fenhatóság alatt lévő neszeményiek már nagyobb szerencsével halásztak, egyetlen tanyavetésre 22 vizát vontak Komárom alatt a partra. A pathi halászok is megjelenvén a komáromi vizeken, összesen 17 vizát húztak ki hálójukban.

Az őszi fogás Komárom alatt szeptember 3-án kezdődött. Ez alkalommal a komáromi halászok csak maguk halásztak, s két hét alatt 20 vizát fogtak. Ezekből 2 a király és 1 a lengyel királyné konyhájára került.

Az aszódi őszi halászatra mind megjöttek a régi halászok. Október 23-ától deczember 15-éig 57 viza, 240 kecsége, 40 ponty és 1 tok került hálóba. A legszebb vizák közül *Ferdinánd főherczeg* vett meg 14 darabot 157 frt 30 fillérért. A *nyitrai püspök* meg mások 181 frt 15 fillér árút vettek.

A várgróf (Tatzger) számadásai szerint az egész évben 153 vizát fogtak. Ez a szám azonban nem egyezik meg a fentebbi adatokkal. A halászatra fordított kiadások közt szerepel 2 *hajó* (21 frt 15 kr.) 160 *kupe* só, *fa* a vízafogóhoz 60 frt. *Besóztak* 29 vizát (55 hordóban), frissen küldtek 6 vizát, 120 kecsegét, 20 pontyot, 5 tokot és egy söreget. Az *udvar* e halakon kívül 40 hordó besózott vizát kapott, *Károly főherczeg* külön 15 hordóval. Ugyanő 5 frisset is kéretett magának. Mikor Tatzger János várgróf uram Pozsonyban a királynál tisztelgett, négy felséges tokkal kedveskedett ő felségének. Ennek daczára több, mint 200 frtot töröltek kiadásaiából. A várbirtok bevétele készpénzben 1782 frt 46 f., kiadása 1562 frt 16 fillér volt.

A következő 1568. évről nem találtunk várszámadást. De egy királyi rendelet mégis maradt ránk, mely megemlékezik a halászatról, s meghagyja a várgrófnak, hogy a *lengyel királyné* számára 5 szép vizát küldjön.¹⁾ Az 1569-i jelentést sem a várgróf készítette, hanem Smaltzer György ellenőr (Kriegsoldat und Gegenschreiber.) Az ő számadásai szerint a *vízafogók* és a *halászok száma* ez évben megszorodott, bár hal most sem volt több, mint az előző években. A komáromi és aszódi vízafogón kívül, Naszvad és Gúta mellett is állítottak fel szegyéket, aztán Izsa és Path mellett is halásztak.

¹⁾ Denkbücher 1568. Ugyanilyen rendelet 1556-ból is van, ebben is a *lengyel királyné* számára küldendő jó halakról van szó.

Komárom alatt a régi *halásztársulatokon* (Prágay, Gergely, Kántor, Nagy és Csete) kívül a következő újak halásznak: Lenács István; Szánthó András, Bajesy Sebestyén, Weres Dienes, Biró János, Badt (?) György, Kis Péter, Sántha Gergely, Somody Máthé és Nina (Néma?) Ferencz. A tavaszi halászat ez évben szokatlan hosszú ideig; április elejétől július 6-áig tartott, ennek daczára összesen csak 27 vizát, 23 tokot és 1 vágótokot fogtak. A halak közt a legnagyobb 375 fontot nyomott. A víza ára fontonként 4 fillér volt.

Az issai halászok 29 vizát és 1 tokot vontattak partra; a pathiak 7 vizát. Ezekből ő felségét csak egy nyolczadrész illette.

Az őszi fogás Komárom alatt szeptember 1-én kezdődött, s november 4-éig tartott. Csak 19 víza került a halászok kezébe. E csékély eredménynek oka az volt, hogy a komáromi vízafogó alatt, az issaiak és pathiak is állítottak szegyt; tehát Komárom alá kevesebb hal juthatott föl.

Az aszódi halászatnak csak az őszi felét jegyezte föl az ellenőr. Ez sem volt valami kedvező; mert az összes halászok csak 21 vizára tettek szert. A Naszvad és Guta mellett ő felsége egyenes parancsára felállított vízafogókat, ez évben használták először. Mondanunk sem kell, hogy a felfelé (Aszód felé) törekvő vizákat már itt elfogták, s így az Aszódon halászóknak nem sok juthatott. November közepétől december 15-éig 101 vizát fogtak. A gutaiak egyetlen napon 45 vizát és 3 tokot kerítettek hálójukba. Föltehetjük, hogy az észtergomi érsek nem nagy örömmel vette tudomásul ez eredményt; mert hisz a császár helyett tulajdonképen őt illette a fogott vizák egyharmada.

A fogott zsákmányból a tiz legszebb vizát a *lengyel királyné* kapta meg. Ő felsége konyhája számára 60 hordó besózott halat küldöttek. A vizák besózása ez évben Nagymegyernél történt. A komáromi *szekezesek* különféle fuvar fejében 165 frt 35 fillért kaptak. Az aszódi vízafogóhoz, mint rendesen 400 dorong kellett. Ugyanoda egy hajót is vettek 20 frtéért.

Az 1570. esztendőben a várbirtok a bérbeadott halastavakból 33 frt 15 fillért vett be. A vizahalászat Komárom alatt tavaszkor szokatlan későn, ápril 26-án kezdődött, s már május közepén be is végződött. Az őszi fogás még rövidebb ideig, alig két hétig tartott. A halászok összes zsákmánya 114 víza, 22 tok és egy sőreg vala. A legszerencsésebb halász Gergely Mihály volt, aki Komárom alatt egyetlen napon 23 vizát vontatott a partra. A komáromi halászok ez évben Izsán és Pathon is megjelentek s elég szerencsével halásztak. A törökök azonban folyton körülöttek leskelődtek, s zavarták őket a munkában, Sántha Gergelynek két szép vizáját el is ragadták.

A régi *halásztársulatok* mellett ez évben több újonnan szervezettel találkozunk. Megjelenik a komáromi vizeken Halasy István, Hevesy András, Marthon János és Borsos Ferencz *társulata*, s ezek ép oly ügyeseknek mutatták magukat mint Pál Józsa és Csete Ferencz uram, akik már több mint 20 éve kezelik a hálót a komáromi czégekben. Az izsai vizeken Bóth Jakab, Móré Mátyás, Csallósy István, Finta Ferencz, Balázs Bálint és Bánhegyi Gáspár ügyeskedtek, Pathnál az öreg Csete Ferencz vezérkedése mellett Nagy Tamás, Pap János, Huny Márton tünnek ki.

A gútai és naszvadi czégekről a számadások nem tesznek említést úgy látszik ez évben már az érsek használta. Az aszódi vizafogás történetében eseményszámba megy, hogy ez évben *egyetlen vizát sem fogtak*, s hogy másféle hal sem került hálóba! Az ellenőr, hogy az udvari konyha szükségleteinek megfelelhessen, kénytelen volt a gútaiaktól 16 darabot készpénzen vásárolni.

Az *udvár* ez évben rendkívül sok vizát fogyasztott el; csupán márcziusban 7 szekérrel szállítottak számára. Később ismét 28 hordóval vittek a komáromi *szekercsek* a „császári konyha“ számára. Hova történt a szállítás, nincs megemlítve.¹⁾ A király külön parancsára ez évben *Münchenbe* is küldöttek Komáromból egy nagy vizát a *bajor herczegné* számára.²⁾ A vizák besózásának és szállításának költségeit az ellenőr 152 frt 56 fillérre teszi. Ez összegből felsőbb helyen 22 frtot töröltek.

Az 1571. évi számadásokat ismét Tatzger János készítette. Ezek szerint a bérbe adott halászóhelyekből ez évben 25 frt 37 fillér folyt be. A vizafogás igen kedvező eredménnyel végződött. A komáromi vizafogóban márczius 20-ától ápril 21-éig 41 vizát és 3 tokot fogtak. Kántor György egymaga 16-ot, Prágay Lukács meg 8-at vont ki hálójával. Az újabb mesterek közül Madary Demeter 1 vizát és 1 tokot, Csapó Pál 4 vizát és 1 tokot fogott. Izsánál Komárom alatt ez évben csak akkor kezdtek halászni, mikor Komáromban már befejezték a fogást. Ez ujtás folytán az izsaiak nem foghatták többé el a komáromi szegye felé törekvő vizákat a komáromiak elől. Az egy hétig tartó halászat eredménye 26 viza volt.

Őszi halászat Komárom alatt ez évben tulajdonkép nem is volt; mert a viza-fogást már június 1-én megkezdették, s október közepén be is fejezték, holott máskor csak ilyen időtájt szokták megkezdeni. Vajjon a hideg időjárás, vagy a szokatlan vizállás volt-e ennek oka,

¹⁾ Az udvar hol *Prágában*, hol *Grácban*, hol meg *Bécsben* tartózkodott. Igen sokszor *Németországban* volt, s így a szállítás is oda történt. Sajnálunk lehet, hogy a szállítás idejét és helyét nem jegyezték fel pontosan.

²⁾ Denkbücher 1570.

nem tudjuk. Annyi bizonyos, hogy Pál Józsa *társulata* június 1-én és 2-án már 5 vizával, 2 tokkal és 1 sörreggel kínálhatta a vevőket. Ugyanő a következő napokon még 15 vizát és 3 tokot fogott. Egyet kivéve — ezt ő felségének küldték — mind méretlenül adta el 182 frt 64 fillérért. Csete Ferencz *társulata* 16, Gergely Mihályé 19, Boris Bernáté 8, Hevesy Andrásé 4 és Bajtsy Sebestyén 2 vizát fogott. Azaz a komáromi és izsai egész évi halászat eredménye 144 darab viza. Ebben úgy látszik a pathiak fogta halak is beleszámítvák; mert a fentebbiek együttvéve csak 136 darabot tesznek ki.

Az aszódi vizafogóban úgy látszik csak az őszi halászat fizetett; mert a tavasziról nem ír semmit a várgróf. Őszkor a rendes halászok 38 vizát, 1 tokot 88 kecségét, 4 pontyot és 4 „schaiden“-nak nevezett halat fogtak. A gútai és naszvadi vizafogókról nincs kimutatás, mert a vizafogókat már az érsek vette jogos birtokába.

Az 1571. esztendő nemcsak a halászoknak fizetett jól, hanem a *szekereseknek* is. Eddig ugyanis egyetlen évben sem szállítottak annyi halat *külföldre*, mint az idén. A fuvarozás költségei 340 forintba ruhtak. Magának az *udvarnak* 60 vizát és 60 kecségét szállítottak. Nem lehet eléggé sajnálnunk, hogy a várgróf nem jegyezte föl, hová és merre történt a szállítás. Mindössze csak annyit ír, hogy a *lengyel királynénak* ismét két szép vizát küldött.

Az 1572. évben a bérbeadott halászhelyekből 34 frt 24 fillér folyt be. A vizahalászat eredménye elég kedvező volt. Komárom alatt tavaszkor ápril 3-ától május elsejéig halásztak. A régi mesterek között néhány ujjal is találkozunk. Ilyen a Forintos János és a Zanutho (?) András mester *társulata*. Az öreg Csete Ferencz és Pál Józsa persze most sem hiányoznak. Amint Komáromnál befejezték a halászatot, Izsán és Pathon kezdték meg. Mind a három helyen együtt 147 vizát, 14 tokot, 3 vágótokot és 276 kecségét fogtak. Az aszódi császári czége vizabősége nagyon fogyóban volt. A komáromi halászok már el se mentek, a nyárasdiak és vámosujfalusiak pedig semmit se fogtak. A többiek együtt 27 vizát. Különös, hogy ez évben a vizák szokatlanul kicsinyek voltak. A legtöbb 2—3 forintért kelt el. Két mázsás viza alig 3 került a hálóba. Pedig máskor az ilyen nagyságu „apró számba“ ment.

Az *udvarhoz* ez évben csak friss vizákat szállítottak. Az aszódi halászatból 23 viza került a királyi konyhába; a komáromiból 29 viza, 10 tok, 3 vágótok 276 kecsége, 15 ponty és 10 „schaiden.“ Ezekon kívül a várgróf ugyancsak az udvar számára 8 élő vizát vett az esztergomi káptalantól. A komáromi *szekeresek*, török követség is járván ez évben Komáromban, 774 frt 23 fillért kaptak. De a számadásokban ez összegből majdnem 200 forintot töröltek.

A vágróf felemlíti, hogy a Komárom alatt levő *Sebestanya* vizafogó halásztatása miatt a szenttamási prépost bepörölte őt, s egyszer a nagyszombati káptalan, másszor pedig „a magyar törvény“ elé idéztette. A pörnek még nincs vége, ugymond, de már eddig 40 frt.-ba került.

1573-ban Tatzger János vágróf jobblétre szenderült. Mondanunk sem kell, hogy nem sok áldás kísérte sirjába. Utóda *Hiersch János* lön. Ez sem volt külömb elődénél. Jellemzésére elég felemlitenünk ama panaszokat, melyeket a lakosság küldött ellene a kamarához. Ezek között több olyat is találunk, mint Eördeögh István uramét, a ki azzal vádolta a vágróft, hogy Nagy-Megyeren levő nemesi kuriáját feltörte, erővel lefoglalta, s a benne lévő lábas jöszágát elhajtotta. E hallatlan erőszakoskodásra az a körülmény birta őt, hogy a nevezett kuria egykor Németh János vágrófé volt! Azzal persze nem törődött, hogy Eördeögh elvette Németh özvegyét, és így törvényesen birta a kuriát. Az sem utolsó dolog, hogy Hiersch mindjárt első évi számadásaiban (Hansen Hierschen Rom. Kays. Burggrafen Ambts Verwalters zu Komorn Raitung) olyanokat ír a boldogult Tatzgerről, hogy pénzeket vett fel, a befolyt gabonát elhasználta stb.

Az 1573-i számadások szerint tavaszkor Komáromnál Weitschy Sebestyén, Gergely Mihály, Prágay Lukács, Pischgor (?) Mihály, Márthon Imre, Sándor András és Kántor György *társulatai* halásztak. Mindössze 57 vizát fogtak. Az almási és pathi halászok 12 frt, az izsaiak pedig 21 frt 30 fillérnyi árut szolgáltatnak be, mint a királyt illető $\frac{1}{8}$ részt a vitás tanyákból.

Őszkor a komáromiak 11 vizát és 3 tokot fogtak. Aszódnál ez évben új halászok próbáltak szerencsét. Hiersch ugyanis nem a régi községeket hívta meg, hanem az *izsapiakat*,¹⁾ *bogyaiakat* és *tanyaiakat*. A halászat öt hétig tartott. Várparancsnokok, hadi főemberek, az érsek-ujvári vágróf és számos idegen nézték végig a halászatot. A török közelsége miatt egy ágyunaszád 33 emberrel védte a halászokat. A vendégek mindent, ami volt — írja Hiersch uram — „*felfaltak*“ s az oda vitt 7 akó borból egy csepp sem maradt. Sőt a maga számára vitt kalácsok (85 darab) és kappanyok is elfogytak.

Hiersch az *Ujfalu* mellett levő régi vizafogót is újra használatba vette, de bizony csak paraszthalakat fogtak ottan. A bérbeadott halászhelyek közül Szegfő és Szegér ez évben semmi jövedelmet sem hozott; a török közelsége miatt senkinek sem kellett. Zsitvát azonban Sándor István hadi ember (Kriegsoldat und Truckhn Wajda) fele részben meghalásztta. Ő felsége része 17 frt 30 fillérre rugott. Csilizt a megyeri

¹⁾ *Izsap* nem tévesztendő össze *Izúd*-val.

jobbágyok halásztak $\frac{1}{3}$ rész fejében Barkhy Fülöp várispán felügyelete alatt. Ő felsége része 7 frt 33 fillért tett ki. Toldvár, Halas, Révkomárom, Fizető és Hatmás hódoltsági részekben lévén, egyetlen nem hódolt halász vagy naszádos sem mert odamenni. Sőt a hódoltságiak sem halásztak ott; mivel a török elvette tőlük a halat. Fizető vizét a komáromi bíró tanúsága szerint egyszer mégis meg merte halászni Béres András komáromi halász. A vakmerő vállalat 12 tallér haszonnal járt.

Az *udvar* számára és az udvar által kijelölt különféle helyekre az évben 94 vizát, 15 tokot, 4 söreget, 559 kecsegét és 4 pontyot szállítottak. Kielmann várparancsnok 5 vizát vett 62 frt 30 fillérért, *Ernő* és *Rudolf főherczegek* pedig 14 darabot. Érdemes megemlítenünk, hogy ez évben a viza fontja 5 fillérért kelt, a kecsége darabja pedig 7 fillérért. Az udvar ez évben 3 darab *fűcányt* is kapott a várbirtokból; az élő 60 fillér, a lelőtt 50 fillérbe volt számítva.

Hiersch felemlíti számadásaiban, hogy a viz ez évben sok kárt tett, s a községek lakói a bíró vezetése alatt „sirva, Isten szerelmére” könyörögtek elnézésért. Azt azonban nem említi, hogy elengedett-e nekik valamit. A komáromiak is sokat szenvedtek ez évben. A török a dunai szigetet háromszor kirabolta; s a polgároknak és a császárnak ott legelő barmait mind elhajtotta.

Az 1574. évről nem találtunk számadásokat; lehet, hogy a várgróf nem is terjesztett be. Ennek hiányaért azonban bőven kárpótol az 1575. évi jelentés. Ez a legérdekesebb és egyuttal *legrészletesebb* számadás; amit azonban nem annyira a várgrófnak, mint inkább a király egy rendeletének köszönhetünk. Ő felsége ugyanis 1575. július 4-én elrendelte, hogy a komáromi várbirtokról egy rendszeres urbárium készíttessék. Az urbárium elkészítésével Posár Lukács komáromi alispánt, a magyaróvári főharminczadost és Suessent a várépítés főfelügyelőjét bízta meg. A várgróf ez alkalommal a kommissióval együtt bejárta az egész várbirtokot, s számadás-könyvébe bő tapasztalatainak nagy részét leírta.

Hogy ő és a várparancsnok milyen módon bántak a királyi javakkal és annak lakóival, azt a számadásokból világosan láthatjuk. A komáromi dunai nagyszigetet — írja Hiersch — a várparancsnok magának foglalta el. A várbirtok nagy kiterjedésű réteivel, a magyar hadi nép kénye-kedve szerint rendelkezik, a várparancsnok a várgróf megkérdezése nélkül kiválasztja a legjobb legelőket s 100 öl szénát is (a szénának öle 2 frt) kaszáltat maga számára. „Szemrehányásomra tréfásan felel: minek akarom gazdagítani a császárt“! Istállójában 25 ló van, felesége meg 30 marhát tart a császár szénájából. A na-

szádos fővajda, a vicze-várparancsnok meg a többi vajdák annyit kaszáltatnak, amennyi tetszik nekik. Még a köznaszádosok is, kiknek csak egy tehenük van, szénát árulnak. Amit a török miatt megközelíteni nem lehet, azt a császárnak hagyják! Eme legelők egy részét a komáromi mészárosok, aztán Héring, Sághy, Weitschy, Kún és Eötvös *sze-kerések* szokták kibérelni.

A várgróf felemlíti, hogy a birságpénzt nem lehetett a szegény lakókon megvenni, tehát gabonájukat vette el! Az ujfalusiakat meg arra kényszerítette, hogy sajtot és vajat szolgáltatssanak, s azonkívül heten viseljék a régi 18 jobbágy terhét. A hódoltsági falvak közül több azért nem fizetett, mert a török megtiltotta nekik.

A halászhelyeket ez évben lelkiismeretesen kihasználta. 60 frt 9 fillér folyt e révén be. Révkomárom és Hatmás („zwen fein und nützlich Larchen“.) Fizető és Szöny halászhelyek végleg elveszetteknek tekinthetők.

A vízfogás ez évben elég jövedelmező volt. Tavaszkor Komárom alatt Marthon Imre, Forintos János és Kántor György, „akik egyformán ügyesek a háló, és egyéb szükséges dolgok felállításában“ 13 nagy vizát fogtak, 11-et eladtak 81 tallér 38 fillérért, kettőt az udvar számára engedtek át. Pischgur(?) Mihály, Nagy András, Weitschy Mihály, Madary Demeter és Gergely Mihály *egy társaságban* halásztak. Az *udvar* számára megvásároltakon kívül 9 vizát adtak el 59³/₄ tallérért. A harmadik *társulat*, melynek Bakonyi Ferencz, Prágay Lukács, Pál Imre, és Budai Albert voltak tagjai, az udvar számára visszatartottakon kívül hatot adtak el 41 tallérért és 60 fillérért. Valamennyi víza jól kifejlődött és sulyos volt.

Őszkor ugyanezek a *társulatok* halásztak egészen Ferencz napjáig, mikor a vizák eltűnnek s csak azok kerülnek hálóba, melyek a czégekbe szorultak. A három társulat együtt 25 vizát fogott. Ezek közül a várgróf 12 élő megvett és a császári vizatartókba vitetett.

A halászat ez évben fölötte érdekes és mozgalmas volt. Ilyen *nagy társulatok* együtt még sohasem halásztak. Tudnunk kell, hogy minden komáromi halászmester 2 *hajóval* és 5 *legénynyel* vett részt a halászatban. Ha tehát öten összeálltak, a 10 hajón öt mester és 25 legény fáradozott egyszerre.

Az izsai vízfogóban ez évben 35 vizát fogtak. E czége vitás kérdéséről igen bőven ír a várgróf. Az évek óta huzódó pör ez évben került a pozsonyi tábla elé. Az ügyvéd honorárium fejében egy 8 frtos vizát kapott.

A pathi halászkokról azt jegyzi meg a várgróf, hogy ezek még szegényebbek, mint az izsaiak s nincsenek elegendő és használható

eszközeik. Ezt nem is csodálhatjuk; mert hisz ez időben egy jóra való *vizaháló* 60 tallérba került, ilyen összeggel meg kevés ember rendelkezett. A szegény pathiak, akikre a várgróf szerint a nemesek, a törökök és a hajduk folyton leselekdedtek, az ő felségét illető rész fejében 3 tallért és $13\frac{1}{2}$ fillért szolgáltatottak be.

Az aszódi halászatban ez évben a komáromiak is megjelentek. A fogott vizák egy részét 87 frt 30 filléren adták el. 10 élő vizát és 300 kecségét meg a császári haltartókba bocsátottak. A várbirtok egész évi bevétele 129 viza, 16 vágótok, 3 söreg, 22 tok, 860 kecsége, 10 pönty és 6 fáczány.

A várgróf jelentése szerint ez évben az őszi szokatlan meleg volt. Ilyen melegre — írja — a legöregebb emberek sem emlékeztek! A halak megjöttek ugyan, de egyetlen egy se mutatkozott. A halászok és a legények aug. 21-től egészen a hó végéig *várópénzt* kaptak. De még így is zugolódtak s távozni akartak. Emiatt a várópénzt 24 fillérre kellett fölemelni. A hajósok ugyanennyit kaptak. Október 4-én indultak el a hajósok a Dunán (*a magyaróvári ágon*) az élő halakkal *Regensburgba*. Magyaróvárnál a hallatlan forróságban megdöglött 8 viza s ezeket ott be kellett sózni.

A nagy forróság miatt az őszi halászat nagyon silányul fizetett. A halászatot a törökök ellen két ágyunaszád védte. Újév napján történt, hogy Komárom alatt, Radvány mellett, a halászok a jég alatt egy $10\frac{1}{2}$ mázsás vizát fogtak. Ez volt a *legnagyobb hal*, melyet félszázad alatt fogtak. Megis bámulták a szörnyeteget!

Élő vizákon kívül az *udvar* számára besózott halat is szállítottak, A besózás a várgróf házában történt. A 70 darab felvágott vizából 140 vizahólyag, 22 frt 14 fillér értékű ikra és „hausenknöpfen“ került ki.

A várbirtok kiadásai között a czégeverések *fakiadásai* 70 frttal szerepelnek. Egy török követtség elszállítása 377 frt 9 fillérbe került. A várgróf mennyegzője alkalmával ő felségétől két serlegre valót kapott. A *serleget* Komáromban készíttette s a 100 frtnyi kiadást a várbirtok jövedelmeiből fedezé.

A következő (1576.) év számadásai szerint a Füzető-t sikerült ki-halásztatni. A nagymennyiségű halat *Pápán* adták el a halászok. A királyt illető rész 36 frt 15 fillér volt. Füzeget ingyen kapták a halászok. Mar-tost és Töllöstöt Benes Mátyás bérelte ki 13 frtéért. A halászhelyek jövedelme évről-évre fokozódott. 1576-ban már 91 frt 48 fillérre emelkedett. A tavaszi vizahalászat nem volt jövedelmező; eleget fogtak ugyan, de a nagy meleg miatt nem tudták eladni; a szokásos 5 fillér helyett tehát 2 filléren kelt a viza fontja. Érdekes, hogy ez évben az *összes naszádosok* egyesültek a polgári halászsokkal s 5 *nagy társa-*

ságyban együtt halásztak. A legények mind a naszádosokból kerültek. A tavaszi fogás eredménye Komárom alatt 73 viza volt. Ez eredményhez a várgróf a következő megjegyzést fűzi: öreg emberek mondják, hogy a vizahalászoknak ilyen nagy káruk még nem volt. A forróság igen nagy vala, a viza ára meg több mint felényire szállt le. Az őszi fogás sem volt szerencsés; mert mindössze 27 viza került a hálóba. Baj volt, hogy a halászok nem voltak ellátva mély hálóval; a magassal meg nem sokra mentek. A nesz mélyiek, kiket a várgróf szerelt fel, 3 vizát fogtak. Mivel a halászat eredménye igen silány volt, a magyar kamara kieszközölte Zeleméry Lászlónál, az eszterg. érsek provizoránál; hogy az udvar számára 62 vizát és tokot engedjen át. Zeleméry azonban nem teljesítette ígéretét; mert csak 14 vizát engedett át. A várbirtok a vizákon kívül még 20 darab vágótokot, 7 söreget, 223 kecségét, 74 pontyot, 56 tokot és 16 *fűzányt* vett be. A halveszállítást ez évben Weicsy Mátyás, Sághy János, Szabó Mihály és Szőnyi Benedek *szeke-resek* végezték.

E számadásokon kívül még csak kettő maradt ránk, az egyik 1578-ból, a másik 1581. évből való. Az 1578-i jelentés igen rövid s csak félévről (aug.-tól decemberig) szól. A halászatról mindössze csak annyit említ, hogy Aszódnál őszkor alig néhány vizát fogtak. Komárom alatt Nagy András, Vékony Ferencz és Kántor Gergely egyesült *társulata* 3 hajóval halászott s hat vizát fogott (52 tallér). Földéky Demeter és Wáczy Mihály 2 hajóval 13 vizát kerített hálóba (80 tallér); Piskor Mihály és Kántor György 2 hajóval 2 vizát (14 tallér), Csapó Pál egyet, Piskor Mihály és Pál Imre pedig 4 vizát (10 tallér) vontatott ki.

Az 1581. jelentést *Kranöder János* várgróf készítette. A király e tisztségre 1578-ban nevezte ki, s meghagyván, hogy fizetését illetőleg alkudozzék a kamarával.¹⁾ Kranöder 1581. év előtt is terjesztett föl jelentéseket, hivatkozik is rájuk. Hol rejtőzhetnek ezek, nem tudjuk.

Kranöder jelentése szerint az 1581. évben Komárom alatt Wáczy Sebestyén és Budai Albert *társulata* (2 hajóval) 24 vizát, Csorics Bernát és Forior (?) Mihály (3 hajóval) 13-at, Csapó Pál, Farkas és Horváth Mihály (3 hajóval) 19-et fogtak. A nesz mélyi halászok 20-at, az almásiak 22-öt, az izsaiak 64 vizát és 8 tokot halásztak ki czégeikből.²⁾

Az aszódi vizafogót összetörte a jég, s a várgróf eladta egy komáromi halásznak.

Az *udvarnak* szállított vizákon kívül, *Ernő főherczegnek* is küldött

¹⁾ Denkbücher 1578.

²⁾ Az almási és izsai kötél-halak $\frac{1}{8}$ s illetve a királyt. A bérbeadott vizekből 33 frt 8 fillér folyt be.

a várgróf 19 nagy vizát. November 25-én meg a *francia királynénak* szállított. A fuvar költsége összesen 59 frt 30 fillért tett ki.

Őszkor az aszódi vizafogót újra rendbehozták. A számadások szerint az 545 *ezégedorong* 81 frt 45 fillérbe került. A várbirtok bevétele készpénzben 3908 frt 40 f., kiadása 4271 frt 46 fillér volt. A bevételek közt a komáromi vám és átkelés jövedelme 3126 frt 9 fillérrel szerepel.

Kranöder János, amint az egykoru levelezések mutatják,¹⁾ még 1583-ban is várgróf volt. Hivatala valószínűleg 1584-ben szűnt meg, mert a király ez évben a komáromi várbirtokot bérbe adta *Pálffy Miklós* várparancsnoknak évi 1300 forintért.

Ez időtől kezdve mély homály fűdi a komáromvidéki halászat múltját. Csak nagy ritkán szól egy-egy királyi rendelet a halszállításról. A várbirtok állandóan a várparancsnokok kezében maradt zálogképen, ők huzzák a jövedelmet s nem számoltak el senkinek.

¹⁾ Denkbücher 1583. Ez évben folyamodott a királyhoz 705 frt 50 fillérnyi hátraléka elengedéséért.